

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Ladislav Lábek - muzejní dílo

Andrea Šmídová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Ladislav Lábek - muzejní dílo

Andrea Šmídová

Vedoucí práce:

PhDr. Jitka Bílková, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Konzultant:

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval(a) samostatně a použil(a) jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Obsah

1. ÚVOD	1
2. LADISLAV LÁBEK	2
2.1. Dětství.....	2
2.2. Dospívání.....	3
2.3. Činnost & díla.....	3
3. NÁSTIN PRAKTICKÉ MUSEOLOGIE PRO KRAJINSKÁ MUSEA VLASTIVĚDNÁ	7
3.1. Úvod.....	7
3.2. Volba budov a místností.....	7
3.3. Počet, rozvržení a využití místností.	8
3.4. Nábytek pro sbírky.....	8
3.5. Inventarisace a katalogizace.....	9
3.6. Ukládání předmětů.....	13
3.7. Lístkový archiv	16
3.8. Instalace	17
3.9. Štítkování	19
3.10. Pojištění, dozor, revize, reklama, tiskopisy.	19
3.11. Závěr.....	20
4. PŘEHLED DNEŠNÍ PRAXE PODLE ZÁKONA A PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ 21	
4.1. Muzeum.....	21
4.2. Sbírka	22

4.3.	Centrální evidence sbírek (CES).....	23
4.4.	Vlastní evidence sbírek.....	24
4.5.	Inventarizace.....	26
4.6.	Uchovávání předmětů & Ochrana.....	27
4.7.	ICOM & Profesní etický kodex.....	28
5.	POROVNÁNÍ LÁBKOVÝCH METOD SE SOUČASNÝMI METODAMI ...	32
6.	ZÁVĚR	35
7.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	36
8.	RESUMÉ	38

1. ÚVOD

Tématem mé bakalářské práce je Ladislav Lábek a jeho muzejní dílo. Osobnost Ladislava Lábka jsem si vybrala, protože v dnešní době ho Plzeňané téměř neznají, navzdory tomu, že se jedná o významného plzeňského rodáka, který Plzeň miloval a velmi se zasloužil o její kulturní život. Cílem mé práce je objasnit význam a přínos Ladislava Lábka pro muzejní praxi.

První část popisuje Lábkův život, prostředí, ve kterém vyrůstal, osoby se kterými se stýkal. Popisují zde pohnutky, které ho vedly k jeho práci a zájmu o Plzeň, jeho činnost a dílo.

Druhá část je věnována rozboru jeho díla *Praktická museologie pro krajská musea vlastivědná*.

Třetí část pojednává o dnešní muzejní praxi se zaměřením na pojmy muzeum, sbírka, vlastní evidence, centrální evidence, inventarizace, uchování předmětů, ochrana a ICOM.

Čtvrtá část se věnuje porovnání Lábkových muzejních metod s nynějšími metodami.

2. Ladislav Lábek

2.1. Dětství

27. ledna 1882 se v Plzni narodil Ladislav Lábek, vášnivý sběratel, zakladatel a ředitel Národopisného muzea. Jeho otec byl obchodník, matka pomáhala v jeho obchodu. Už od dětství byl vystaven různým vlivům, které formovaly jeho zájem, názory a přesvědčení až do jeho dospělosti. Většinu svého mládí strávil v Divadelní ulici v Plzni, kde vlastnil jeho otec obchod. V ulici se často shromažďovali lidé a povídali si. Mladý Ladislav Lábek je rád poslouchal, debaty byly často ovlivněny vycházejícími Národními listy.¹

Než se jeho rodina usadila v Divadelní ulici, často se stěhovali. Jeho otec pracoval v pobočce u obchodníka Čecha na Petrohradě, pak měl obchod na rohu Jungmannovy třídy a Resslerovy ulice. Přezdívalo se mu obchod "V šipce". Dále získal obchod po panu Čechovi v Saské ulici a Lábkova rodina se přestěhovala přímo nad zmíněný obchod. Dům byl z doby renesance přestaven na barokní stavbu, která Lábka ohromovala. Společně s pohádkami a národními písničkami, kterými ho uspávala Liduška Fryčková, začal přemýšlet o minulých dobách. Inspiroval ho také jeho učitel Václav Krofta.²

V době, kdy byl Ladislav ve 4. ročníku obecné školy, ho otec vzal na jubilejní výstavu v Praze. Nejvíce ho však zaujaly pražské památky, zejména hroby českých panovníků a Svatováclavská kaple. Tato první návštěva Prahy znásobila jeho zájem o kulturu a památky.³

Lábek se už od malička zajímal o životy lidí kolem něj. O prázdninách, které trávil u strýčka Jana Ulče z Volduch, potkal spoustu zajímavých lidí a prozkoumal spoustu míst, například zříceninu na Kamýku. Nové věci také poznával prostřednictvím výletů s otcem, měšťanské školy a života v Plzni.⁴

¹ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 31 - 32.

² Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33026, 32e68, Můj život I. s 1 - 11.

³ Tamt., s. 16 - 18.

⁴ Tamt., s. 21 - 29.

Jeho velkou inspirací byl i otec, který se zajímal o sběratelství. Malý Lábek od malička otce napodoboval a vytvářel vlastní sbírky s nejrůznějšími kamínky, mincemi, brouky, motýly, starožitnostmi atd. Svě sbírky měl natolik rád, že dokonce kvůli nim zanedbával školu, za což byl potrestán a nemohl navštívit Národopisnou výstavu v Praze.⁵

2.2. Dospívání

Na přání rodičů Lábek nastoupil na obchodní školu. Všichni jeho bratři umřeli v brzkém věku, proto jeho otec očekával, že jednou jeho obchod převezme. Lábka ale škola moc nezajímala, nedokázal se soustředit a stále myslel na své zájmy. Jeho zájem o historii a památky rostl a jeho sbírky se rozšiřovaly. Po Lábkových školních nezdarech ho otec ze školy stáhl a nechal ho pracovat u sebe v obchodě, což bylo v roce 1897. Lábek sbíral dál, o jeho vášni se vědělo, proto mu lidé nosili do obchodu nejrůznější nálezy. Jedním takovým byla i kniha sv. Jana Nepomuckého, kterou napsal Vojtěch Berghauer. Lábka velmi ovlivnily i Národní listy a informace zákazníků z obchodu.⁶

Po této zkušenosti Lábek vystřídal více prací, jednalo se ale vždy o práce spojené s obchodem. Jmenovitě byl zaměstnán ve firmě Leopolda Löbla, poté v papírenském obchodu u firmy Neumann a Chmelíček a následně u firmy Reinhold Schrötter a v Praze u Augustina Lambla.⁷

2.3. Činnost & díla

Zásadní význam pro Lábka měla ovšem až práce v Praze u velkoobchodníka Augustina Lambla v roce 1902. Praha Lábka okouzlovala stále více, a proto vstoupil do Společnosti přátel starožitností a Klubu za starou Prahu. Na jedné z přednášek se sprátelil se dr. Zdeňkem Wirthem a ve své činnosti se dále vzájemně podporovali.⁸

V roce 1903 začal přednášet a publikovat. Vyšly jeho fejetony v *Národní politice*, které se týkaly pražských památek. Od roku 1906 psal už výhradně o Plzni a

⁵ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 33 - 34.

⁶ Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33026, 32e68, Můj život I. s 35 - 46.

⁷ Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33027, 32e69, Můj život II. s 49 - 73.

⁸ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Význam Ladislava Lábka*. s. 67.

Západočeském kraji.⁹ Téhož roku se odhodlal napsat do Umělecko-průmyslového muzea a splnit si svůj sen pracovat v muzeu. Sešel se i s ředitelem muzea Josefem Škorpilem, ale bohužel tento jeho sen se neuskutečnil.¹⁰

Roku 1909 učinil Lábek velké rozhodnutí a otevřel si vlastní obchod s papírenským zbožím, který byl zvláštní tím, že nabízel i umělecká díla a starožitnosti. Tzn. uměleckou keramiku od firmy Granitan ve Svijanech Podolí a lidovou keramiku z Moravské ústředny v Brně. Starožitnosti pocházely z jeho vlastních sbírek. Prodával méněcenné starožitnosti, ty nejvíce cenné si nechával doma.¹¹

Po seznámení se s činností spolků Klubu za starou Prahu a Společnosti přátel starožitností v Praze začal přemýšlet o takovéto organizaci i v Plzni a v roce 1909 založil Kroužek přátel starožitností. S tím mu pomohl Vratislav Kraus, který měl už zkušenosti se spolkem v Praze a Karel Treybal. Úkolem organizace byla ochrana památek v Plzni a okolí. Kroužek byl nadčasový a zajímal se kromě záchrany kostelů a hradů i o dochování měšťanských domů a jejich interiérů a měl vést občany k zodpovědnému jednání vůči památkám. Organizace se dostávala do povědomí prostřednictvím vydávaných pohlednic a publikací.¹² Kroužek přátel starožitností později publikoval čtyřikrát za rok Edice kroužku, obsah byl věnován regionálním památkám. Také byl vytvořen Věstník kroužku, který zanikl začátkem první světové války. Zpravodaj byl přístupný na veřejných místech, aby zaujal možné čtenáře. Většinu článků napsal sám Lábek.¹³ Z dalších osob, které se věnovaly plzeňskému kulturnímu životu a byly členy kroužku, můžeme zmínit například Antonína Friedla, profesora dějin umění a Jiřího Zykunda, plzeňského archiváře. Kroužek se za dobu své činnosti zasloužil o dokumentaci života v Plzni, která je doteď uložena v Západočeském muzeu. Díky jeho činnosti a především Ladislavu Lábkovi se plzeňské Národopisné oddělení může pochlubit systematickým uspořádáním sbírek, které je v jiných městech nevídané.¹⁴

⁹ PREISS, Pavel. *Pětasedmdesátiny Ladislava Lábka*. 67-68.

¹⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 39.

¹¹ Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33028, 32e70, Můj život III. s. 131 - 134.

¹² DOMANICKÁ, Jana. Z Národopisného muzea Plzeňska (I.): Kroužek přátel starožitností pro Plzeň a okolí. *Vítaný host*. s. 26 - 27.

¹³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 41.

¹⁴ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Minulostí západočeského kraje XVIII*. s. 275.

V roce 1911 se z kroužku stala Společnost pro národopis a ochranu památek Plzeňska s jasným cílem - vytvoření Národopisného muzea. Rok poté za tímto účelem získala prostory Gerlachovského domu, které nechala opravit. V té době byl Lábek pracovně velmi vytížený, kromě práce na vznikajícím muzeu provozoval i svůj obchod. Jeho práci ale přerušila první světová válka a Lábek musel nastoupit na vojnu, od svých idejí neustoupil ani tam a pokračoval v práci, o čemž se můžeme přesvědčit z jeho zápisníků. Po válce muzeum otevřel a stal se jeho ředitelem. Obchod nechal ve správě svých sester. A tak k již existujícímu Městskému historickému muzeu pod vedením Fridolína Macháčka a Umělecko-průmyslovému muzeu pod záštitou Josefa Škorpila přibýlo také Národopisné muzeum Plzeňska, které v Plzni velmi chybělo. Později bylo muzeum propojeno s Chotěšovským domem. S Fridolínem Macháčkem Lábek spolupracoval na mnoha projektech, stejně tak s historikem Jaroslavem Schieblem. Sbírký Národopisného muzea byly vytvořeny z předmětů, které byly vystaveny na Národopisné výstavě v roce 1912. O výstavu projevílo zájem okolo 12 000 lidí, což byl velký úspěch na tehdejší počet obyvatelstva.¹⁵ Do této doby měla samostatné Národopisné muzeum jen Praha. Velkým Lábkovým přínosem byl také zájem o všechny vrstvy společnosti, což do té doby nebylo běžné.¹⁶

V pozici ředitele Národopisného muzea se pustil do další práce. Zasloužil se o vydání velkého množství článků, časopisů, zprostředkoval veřejnosti výstavy, přednášel. Kromě již zmíněné edice Kroužku a Věstníku přátel se podílel jmenovitě na: *Zprávy Společnosti pro národopis a ochranu památek v Plzni*, *Památná místa našeho kraje*, *Národopisný soupis Plzeňska*, *Lidový měsíčník pro západní Čechy*, *Plzeňsko*, *list pro vlastivědu Západních Čech*, *Stráž*, poslední zmíněný měl i verzi pro mladé s názvem *Mladá stráž*.¹⁷

V roce 1927 vydal *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, tedy pro dnešní regionální muzea. O díle zde bude ještě podrobně pojednáno¹⁸

¹⁵ BĚLOHLÁVEK, Miloslav. *Význam Ladislava Lábka v plzeňské kulturní historii*. 67 - 68.

¹⁶ KUNZ, Ludvík. *Muzeologické dílo Ladislava Lábka*. s. 61.

¹⁷ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 43 - 44.

¹⁸ KUNZ, Ludvík. *Muzeologické dílo Ladislava Lábka*. s. 62.

Počet Lábkových výstav přesáhl půl stovky. Můžeme zmínit například *Plzeňský kraj, Hudební život staré Plzně, Tisíc let české mince, Plzeňský sport v minulosti, Veselá Plzeň, Poutní obrázky a medaile*. Po druhé světové válce to pak byla výstava *Co jsme ukřývali před Němci*, cyklus výstav na téma *85 let první plzeňské železnice, Karel IV., Divadelní památky našeho musea* atd.¹⁹ Společně se sestrou Marií se mu podařilo v roce 1931 prosadit založení vlastního nakladatelství a knihkupectví. Vydávali vlastivědné a naučné knihy.²⁰

Napsal také dílo *Stručný popis sbírek*, ve kterém rozdělil sbírky Národopisného muzea na městský a venkovský život; byt měšťanů, jejich život a umění a taktéž u venkovského obyvatelstva.²¹

Během obsazení Československa za druhé světové války byl uvolněn ze své funkce a nuceně odešel do penze. Přesto v muzeu stále pracoval a byl ochotný poskytnout pomoc každému, kdo o ni stál. Po válce se na své místo vrátil.²²

Lábkova činnost byla opravdu velmi široká. Psal o muzejnictví, sběratelství, numismatice, kterou měl obzvlášť rád, národopisu, plzeňské minulosti, dějinách řemesla, obchodu, průmyslu atd. Prostřednictvím svých prací nabádal k ochraně památek a respektu k nim. Neopomínal ani působení regionálních cechů a řemesel. Za zmínku stojí práce *Z historie plzeňského obchodu I* a *Z historie plzeňského průmyslu II*, ve kterých máme zachovalý popis vývoje města z 19. století.²³

Lábek službu muzeu pokládal za své životní poslání. Pavel Preiss ho ve spisu oslavujícím Lábkovy 75. narozeniny označuje jako průkopníka vlastivědného muzejnictví, což dokládá především jeho *Nástin praktické museologie pro krajská musea vlastivědná*.²⁴

¹⁹ PREISS, Pavel. *Pětasedmdesátiny Ladislava Lábka*. 67 - 68.

²⁰ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 44 - 45.

²¹ LÁBEK, Ladislav. *Stručný popis sbírek*. s. 3.

²² PREISS, Pavel. *Pětasedmdesátiny Ladislava Lábka*. 67 - 68.

²³ BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. s. 46 - 47.

²⁴ PREISS, Pavel. *Pětasedmdesátiny Ladislava Lábka*. 67 - 68.

3. Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná

3.1. Úvod

V úvodní kapitole vysvětluje své důvody k napsání tohoto díla. Dal si za úkol vytyčit základy muzejní praxe, tzn. určit všeobecně platné a jednotné zákony. Zamýšlí se nad krajinařskými muzei, jejich posláním, stylu vedení, cíli. Většinu jich označuje jako sklady rozmanitého materiálu, které jsou zpravidla chaoticky uspořádané, chybí náležitý inventář, lístkový katalog a informace o původu předmětu. Sbírkové jsou také ve špatném stavu, o konzervaci nemluvě. Předměty jsou vystavovány ve starém nábytku a ukládáním do sklepa a na půdu jsou vystaveny prachu a škůdcům.²⁵

3.2. Volba budov a místností

V této kapitole určuje, které místnosti jsou vhodné pro muzejní expozice a které nikoli. Za nepatřičné autor označuje staré budovy, jako jsou zámky, kostely a kláštery, a to kvůli nevhodné velikosti místností, nerovnému povrchu, výskytu různých výklenků a klenutých stropů. Místnosti umístěné v přízemí jsou napadány vlhkem, zatímco na půdě jsou vystavené horku nebo zimě, často jsou špatně osvětlené, těžko vytopitelné, problém je i s požárním zajištěním a zabezpečením proti odcizení. Tyto vady pak brání stálému uspořádání sbírek. I přesto některé staré budovy mají vhodné místnosti, dokonalé ale nejsou žádné. V případě nedostatku financí pro stavbu muzea Lábek označuje jako vhodné školní budovy, ovšem jen ty nové. Ty mají prostorné místnosti, nemají problém s vytápěním, vlhkostí, řádným osvětlením a dají se lépe zabezpečit. Budova muzea by měla být zcela jednoduchá, tedy bez nějaké honosné výzdoby. Návštěvníci by do ní neměli vcházet přímo z ulice, jak tomu bylo často u starých budov. Dále nesmí chybět prostor pro byt domovníka, skladiště a dílny. Schody mohou být užší, místnosti s nižšími stropy, okna větší velikosti, nejlépe orientovaná k severu, stěny hladké, bílé barvy a bez ozdob, podlahy xylolitové a mělo by zde být ústřední topení. V žádném

²⁵ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 3 - 4.

muzeu nesmí chybět velký sál, který se dá využít pro výstavy, ale i pro přednášky. Ideálním místem pro výstavbu muzea je okraj města, neboť je tam méně hluku, kouře a prachu než v centru a navíc se okolo muzea mohou umístit stavební památky, které by se dovnitř nevešly.²⁶

3.3. Počet, rozvržení a využití místností

Nejmenší instituce by měla obsahovat přinejmenším tři místnosti, návštěvník by je měl projít, aniž by se musel vracet. Nejdůležitější je však mít ujasněný směr, kterým by se mělo muzeum vydat. Správné vlastivědné krajské muzeum by mělo vystavovat *Přírodní poměry, Prehistorii, Historii kraje, Kulturu města, Kulturu venkova, Zaměstnání obyvatelstva*, a to přesně v tomto pořadí. V krajském muzeu musíme vždy najít komplexní a přehledný obraz všech sbírek, které jsou v muzeu vystaveny, musí podávat pohled historický namísto uměleckého a zprostředkovat veřejnosti co nejsrozumitelnější výklad. V případě nedostatku místa nesmí být zvýhodňována žádná muzejní sbírka před druhou a sbírky musí být zastoupeny v určitém poměru, což se dá zajistit jen vhodným výběrem předmětů. Existují i ovšem výjimky, a to pokud se jedná o tzv. zvláštní celky, které si vyžadují zvláštní výstavní prostory, například exponáty některých významných osobností. Takové exponáty však musí být řádně včleněny do programu sbírek.²⁷

3.4. Nábytek pro sbírky

V této kapitole autor poukazuje na to, že volba nábytku bývá pro malá muzea velmi těžká a často je špatně řešena kvůli nedostatku finančních prostředků. Z tohoto důvodu zde popisuje, jak by mělo být muzeum vybaveno levně, ale zato dostatečně. Důležitou roli hraje především vhodnost a účelnost. Nábytek by měl být co nejjednodušeji řešený, s hladkými plochami, skladný a měl by být z měkkého, vyschlého dřeva. Pro potřeby krajského muzea stačí tři typy vitrín – vysoká nástěnná vitrína, vysoká volná vitrína a pultová vitrína. Základním druhem nábytku je vysoká nástěnná

²⁶ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajská muzea vlastivědná*, s. 5 - 6.

vitřina s podstavcem o velikost 45 cm. Vhodná výška vitřiny je 180 cm, šířka 2-3 metry a pokud se jedná o šířku okenic, tak tu doporučuje mezi 60 až 70 cm s jednotným sklem a okenice by měly být kolmo zavěšené. Na každé okenici se nachází dvě niklová držadla, která slouží k vyjímání a ulehčení přenášení. Takovéto vitřiny mají dvojitou hloubku. 60 cm se dá použít například pro výstavu krojů, zatímco hloubka 30 cm je určena pro drobnější věci. Vitřina je pro usnadnění stěhování spojena pomocí šroubů, aby se dala úplně rozložit, což zahrnuje i podstavec. Stejnou konstrukci najdeme u vysokých volných vitřin, kde jsou ale okenice po obou delších stranách. Optimální výška pultové vitřiny je 160 cm, délka 70 cm s hloubkou v přední části 20 cm a v zadní 25 cm. Pro speciální expozice můžeme využít zvláštní samostatnou volnou vitřinu, například pro model. Pokud má muzeum dostatek finančních prostředků, může nechat přední část vitřin odýhovat a napustit politurou. Barevné nátěry nejsou úplně nejlepší variantou, protože barva se snadno odře. Není potřeba ani žádných malovaných a ozdobných prvků. Vzhled vitřin doladíme plstěnými nebo koženými vložkami do okenic a vnitřek skříně pokryjeme přírodním, nelesklým papírem vyhovující barvy, který po opotřebení snadno vyměníme. Jsou-li prostředky, můžeme obstarat také vitřinu pro občasnou výstavu. Tato vitřina nemusí být zasklená, protože sklo je možné si kdykoliv vypůjčit. Autor zdůrazňuje, že tyto vitřiny jsou pro muzeum dostačující, ale rozhodně nejlepší by byla vitřina železná, ve které je omezen přístup vzduchu, a proto se tam neusazuje prach.²⁸

3.5. Inventarisace a katalogisace

Zde autor seznamuje se systémem řádné inventarizace a katalogizace. „*Inventarisace, čili vedení řádného knižního inventáře a katalogisace, u níž máme na mysli především řádný lístkový katalog vědecký, jsou nejdůležitější složkou museologie vůbec.*“²⁹ Jedná-li se o zvláštní vědecký lístkový katalog, zapisujeme jen stručné informace o předmětech. Předměty jsou pak řazeny číselně za sebou. Tento katalog nám poskytuje informace o celkovém počtu předmětů v muzeu. K rozřídění předmětů podle

²⁷ Tamt., s. 6 - 7.

²⁸ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajská musea vlastivědná*, s. 8 - 12.

²⁹ Tamt., s. 12.

materiálu slouží lístkový katalog, kde je umožněn podrobný popis a předměty se zde člení do dalších podskupin. Lístkový katalog velmi usnadňuje odborníkům práci. Při popisu je důležité pořadí. Začínáme názvem, formou, pak výzdobou a podrobnostem se věnujeme až na závěr. Katalog by měl mít univerzální podobu platnou pro všechna muzea. Vhodné rozměry jsou 14,5 x 11 cm. Sbírký musíme roztřídit nejméně do čtyř formulářů. Jedná se o katalogizaci knih, věcné sbírky, numismatickou sbírku a fotografický archiv. Popisování předmětů začneme heslem, tzn. sbírky si rozdělíme na hlavní skupiny, ty sestavíme podle toho, o jaký předmět se jedná. Každá hlavní skupina se ještě dělí na menší skupiny. Pod heslem se nachází dvě volné řady k označení určité skupiny. Autor uspořádal 14 hlavních skupin - archiv, tiskopisy, prehistorie, mince, nábytek, obrazy, fotografie, řezby, kroje, nářadí, keramika, sklo, různé, přírodniny.³⁰

Do *archivu* patří listiny, písemnosti, ale také pečeti a pečetidla. Zapisujeme přesné datum, obsah listiny, podpisy, pečeť a velikost. V případě pečeti a pečetidel uvádíme jméno vlastníka, tvar, kresbu, materiál a velikost. *„Lístky řadí se chronologicky za sebe, jest však dobře ponechati pohromadě lístky jedné archivní pozůstalosti (například jedné rodiny) a vytvořiti tak podskupiny, které lze vyznačiti vodícím lístkem, o němž bude později pojednáno.“*³¹

Druhou složku tvoří *Tiskopisy*, které jsou často přehlíženy, protože nemůžeme vyčíslit jejich peněžní hodnotu. V každém muzeu je jich zastoupeno velké množství, proto je nutné je roztřídit do skupin. Existuje více kritérií, podle kterých je můžeme rozčlenit, například podle toho jestli se týkají politického nebo veřejného života. Lidové písničky a modlitbičky mají speciální katalogizaci z důvodu jejich množství, které se dochovalo. Máme-li k dispozici celý soubor písní, opatříme ho jedním inventárním číslem, ale každá píseň má vlastní lístek. Samotná katalogizace je velmi stručná. Na lístek vypíšeme pododdělení, výstižný obsah, poté datum, tiskárnu a velikost.³²

Ve skupině o *Prehistorii* nalezneme lístky týkající se materiálu konkrétního nálezu a lístky, které popisují každý samostatný předmět. Autor doporučuje přidání fotografií a kreseb. Lístek zahrnuje informace o lokalitě, datum nálezu a okolnosti

³⁰ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská muzea vlastivědná*, s. 13 – 20.

³¹ Tamt., s. 21.

³² Tamt., s. 22 – 23.

objevu. Záznam by měl mít podrobné informace. V katalogizaci využijeme věcné lístky, u většího množství pak lístky zvláštní.³³

Čtvrtá skupina se věnuje mincím. Katalogizace probíhá pomocí zvláštních lístků a řídí se velikostí sbírky. Malé sbírce stačí jeden list pro mince z období vlády panovníka. Větší sbírka dostane pro každý druh mince vlastní lístek. Dále můžeme třídit podle mincoven nebo výrobce mincí. Zápis zabere tři řádky, na prvním určíme hodnotu a druh kovu, zbývající jsou pro avers a revers, což znamená rub a líc mince. Podobně postupujeme i s medailemi, Ty členíme například podle míst nebo osob, také přidáváme průměr. Numismatická sbírka je specifická samostatným číslováním.³⁴

„V. nábytek popisujeme takto: a) název, b) materiál, c) práci (zda leštěný, napouštěný, dýhovaný atd.), d) výzdobu (architektura, řezba, intarsie, malba), e) kování, f) velikost.“ Do této kategorie řadíme také hodiny. U nich rozlišujeme více typů, například visací, skříňkové, se závažím atd. Pokud se jedná o hodiny ve skřínce, při popisu začínáme strojem a až poté schránkou. Autor zdůrazňuje neopomenout značku hodin, která určuje původ.³⁵

„Obrazy rozdělíme hned s počátku v tyto skupiny: a) malby na plátně, b) malby na dřevě, c) malby na plechu, d) akvarely, e) kresby f) rytiny, g) litografie, h) svaté obrázky, i) sklomalby, k) obrazy z dracounu a p., l) miniatury, m) siluety, n) voskové bossy, o) různé.“ V popisu uvádíme způsob provedení, námět, signaturu, rozměry plátna (šířka x výška). U zvlášť cenných obrazů popíšeme i rám a zasklení.³⁶

Fotografie se člení do dvou základních složek. První složka zahrnuje kopie (positivy), druhá negativy a diapozitivy. Pro zapsání kopií použijeme věcné lístky stejně jako u obrazů. Pokud k fotografii existuje negativ, nebudeme ji zapisovat. Zápis obsahuje jméno fotografie, dobu zhotovení a rozměr. Fotografie může být podlepena. Negativy mají zvláštní katalogový lístek a snímky podobného rázu se zapisují dohromady. Podrobný popis se zapisuje i na ochranné obálky, ve kterých jsou fotografie uloženy.³⁷

³³ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinou musea vlastivědná*, s. 23.

³⁴ Tamt., s. 24.

³⁵ Tamt., s. 25.

³⁶ Tamt., s. 26.

³⁷ Tamt., s. 26 – 27.

Osmou skupinou jsou *Řezby*. Do této kategorie patří i sochy. Jako první určíme, o jaký předmět se jedná, poté informace o materiálu a polychromii. Dále zapíšeme detaily, způsob práce. Jako poslední vypíšeme datum, rozměry a stav.³⁸

Devátá složka se týká *Krojů a Výšivek*. Kroje se rozdělují do dvou základních skupin: městské a venkovské. Venkovské dále dělíme podle druhu kroje a jeho součástí. Nejdříve si vytvoříme kategorii pro každý kraj, tu pak dělíme podle součástí kroje. Popis obsahuje název, materiál, techniku, tvar, způsob výzdoby, stáří, rozměry, přesně v tomto pořadí. Nejdůležitější je rubrika původ. V té jsou informace o nositeli, tzn. jméno, místo a rok narození, datum svatby, i nové bydliště. Pokud je možné zjistit, zapíšeme také datum výroby předmětu a vyšivačku krejčího. Čím více informací získáme, tím se stává předmět cennější.³⁹

Desátou skupinu *Nářadí a nástroje* dělíme podle využití, například na zemědělské, řemeslné, kuchyňské atd. V popisu se nachází výrobce, značka, u již nepoužívaných starých nástrojů vypíšeme i užití.⁴⁰

Do jedenácté skupiny patří *Keramika*. V muzeích se jí nachází velké množství, proto je nutné ji rozdělit alespoň do pěti skupin: hliněná, kamenina, majolika, porcelán a kachle-kamna. Při popisu musíme věnovat pozornost správnému a výstižnému popsání tvaru. Dále doplníme výzdobu, obkreslíme značku, stav a velikost. Prospěšné je i přidání náčrtu předmětu.⁴¹

Jako další popisuje *Sklo*. Stejně jako u keramiky musíme nejdříve provést základní dělení: sklo foukané, lité, broušené, barevné. Klíčový je výstižný popis nádoby, především tvar, doporučuje se přiložit i kresba. Popis dále obsahuje stav, velikost, průměr. Popisování výzdoby vyžaduje vysokou odbornost. Tuzemské předměty si zasluhují vlastní složku.⁴²

O každém předmětu se snažíme zapsat co nejvíce informací, které podáváme co nejvýstižněji. Tím docílíme co nejefektivnějšího využití lístkového katalogu a jistoty, že museum co nejvíce pomohlo při vyhledávání informací či předmětů ke studiu. Ke zvýšení užitečnosti lístkového katalogu použijeme *revokační listky*. Pro příklad jejich

³⁸ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajská musea vlastivědná*, s. 27.

³⁹ Tamt., s. 27 – 28.

⁴⁰ Tamt., s. 28 – 29.

⁴¹ Tamt., s. 29.

užití uvádí autor krojovou rytinu. Ta bude nejdříve zapsána v rytinách, ale revokačním lístkem ji zapíšeme i do krojů. Významný je také záznam o uložení předmětu, který zapíšeme do příslušné rubriky. Jen podle něj můžeme efektivně vyhledat předmět. Lístky pak vložíme do speciálních pevných krabic, nezapomeneme na vodící lístky. Délku krabice doporučuje okolo 25cm.⁴³

3.6. Ukládání předmětů

Velmi důležitou součástí každého muzea je skladiště. Hodně muzeí chybje v tom, že vystavuje všechny předměty. Musí v tom panovat určitý řád. Správně by skladiště mělo obsahovat 2/3 předmětů, 1/3 by měla být vystavena. Pro důležité kulturní doklady by se mělo zřídit speciální skladiště. Nejsou-li prostory vhodné pro skladování, propojíme skladiště s kanceláří. Velkou pozornost budeme věnovat způsobu ukládání předmětů. Autor nejdříve popisuje, jak ukládat jednotlivé sbírky.⁴⁴

Listiny a písemnosti ukládáme do obalů. Obalem myslíme složený arch papíru neboli fascikl bílé barvy. Nejlepší je celulózový papír, který je levný a splňuje všechna kritéria. Vhodná velikost je 23,5 x 37,5 cm. Na obal vytiskneme firmu, opatříme ho inventárním číslem a datem. Listiny v obalech ukládáme do krabic, ty pak vrstvíme do výšky, po třech, aby se krabice nezničily. Pokud máme samostatně číslovaný archiv se samostatným inventářem, čísla na obalech řadíme podle pořadí. V případě, že zapisujeme listiny najednou s ostatními předměty, které muzeum obdrželo ve stejné době, řadíme čísla vzestupně, dokud krabice nenaplníme. Pro větší přehled na víko krabice zaznamenáme obsažená čísla od nejnižšího po nejvyšší. Pro pergamenové listiny použijeme speciální obálky se záklopkou a ukládáme do stejných krabic jako listiny. Pergamenové listiny mají různé rozměry, proto je můžeme přeložit, aby se do obálky vešly. V případě, že je překládat nechceme, vložíme je do desek pro větší tiskopisy. Hudebniny vkládáme po jedné do silných obálek o velikosti 36,5 x 27,5 cm. Číslo napíšeme na levý roh obálky. K uložení použijeme krabice o výšce 12cm.⁴⁵

⁴² LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 29 – 30.

⁴³ Tamt., s. 31.

⁴⁴ Tamt., s. 32 – 33.

⁴⁵ Tamt., s. 34 – 35.

U *Tiskopisů* každý kus podlepíme silnějším papírem. Menší tiskopisy jako jsou pozvánky a navštívenky přilepíme na papír o velikosti 17 x 21 cm. Na větší tiskopisy použijeme papír 27 x 36 cm. Tiskopisy, jako např. mapy a plakáty, vložíme do desek 45 x 63 cm. Řadíme je stejně jako v případě listin a ukládáme do krabic. Katalogový lístek bude ale navíc obsahovat i velikost krabice, to zaručí větší přehlednost. Samostatné oddíly můžeme dělat, například má-li muzeum hodně tiskopisů ze sokolství, zasluhují si vytvořit vlastní složku. Výjimkou v ukládání jsou Lidové písničky a modlitbičky, které mají dva základní rozměry. Jako obal použijeme obyčejný papír o velikosti 10,5 x 13 cm nebo 13 x 20,5 cm.⁴⁶

O *Prehistorii* autor jen zmiňuje, že je to práce pro odborníky.⁴⁷

Mince rozlišujeme podle toho, zda se našly pohromadě nebo jednotlivě. Na hromadné nálezy je každé muzeum pyšné, proto je vystavuje pohromadě ve vitríně, zatímco jednotlivé nálezy jsou uloženy v depozitáři. Mince ukládáme do obálek o velikosti 5,5 x 5,5 cm. Na přední straně jsou vytištěné rubriky, prostřednictvím kterých mince popisujeme. Nahoře vpravo se nachází kolonka pro inventární číslo. Pod ním v levé části máme očíslované řádky 1, 2, 3. Na první řádek napíšeme stát, na druhý panovníka a na třetí dobu panování. Následují rubriky: hodnota, líc, rub, mincovna, značka, mincmistr. Pak až následuje řádek 4 a 5, čtvrtý řádek je rozdělen na dvě části. Rubrika č. 4 je určena pro odvolání na literaturu, do páté napíšeme váhu a průměr. Obálky s mincemi vložíme do krabice. Řadíme podle inventárního čísla nebo státu a panovníka. Vyhledávání nám usnadní vodící listy, které jsou o 1 cm vyšší než obálky. Do jedné krabice se vejdu maximálně dvě řady obálek. Šířku krabice určují obálky, výšku vodící lístky a hloubka je okolo 20cm. Medaile ukládáme do stejných obálek jako mince, větší medaile vložíme do sáčku, nezapomeneme na popis. Papírové peníze buď uložíme do obálek jako mince, anebo je podlepíme silnějším papírem jako tiskopisy, krabici volíme podle způsobu uložení.⁴⁸

⁴⁶ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajská musea vlastivědná*, s. 35 – 37.

⁴⁷ Tamt., s. 37.

⁴⁸ Tamt., s. 37 – 38.

U *Nábytku* nemůžeme přistoupit k výše zmíněným způsobům ukládání předmětů kvůli jeho velikosti. Z hlediska skladování by se nábytek neměl nacházet na příliš vlhkých či suchých místech.⁴⁹

Šestou skupinou jsou *Obrazy*. Velké olejomalby a rytiny s rámem uschováme do starých šatních skříní. Skládáme je odzadu od největšího k nejmenšímu obrazu, zadní stranou směrem ke dveřím skříně, protože na zadní straně nahoře v levém rohu se nachází štítek s číslem, který musí být viditelný. Obrazy bez rámu uložíme do desek o velikosti 45 x 63 cm. Obrazy do desek rozdělíme podle techniky, tzn. olejomalby, kresby, rytiny atd. Popřípadě můžeme provést rozdělení i podle rytce či autora. Speciální kategorii činí malé svaté obrázky ve velkém množství. Zde upotřebíme již zmíněné podklady velikosti A4 a náležité krabice. Jedná-li se o větší sbírku, můžeme roztřídit podle nakladatelů, rytců nebo i také světců. Každý typ dostane svůj obal.⁵⁰

Fotografie mají dva způsoby ukládání. Negativy si nejdříve roztřídíme podle velikosti. Základní velikosti jsou 9 x 12, 13 x 18 a 18 x 24 cm. Negativy vsuneme do obalu z hladkého papíru a vložíme do pevných obálek. Na obálce jsou vytištěné rubriky: číslo, velikost, stav, místo, objekt, foto, datum a rok získání a dárců. Číslo vyznačíme na obálce v levém nebo v pravém horním rohu. Číslováme od nejmenších negativů až po ty největší. Obálky s negativy vložíme do krabice. Do jedné krabice případně nejvíce 20 negativů, musíme si nechat aspoň 1 cm místa pro snadnou orientaci při hledání čísla. Pro fotografie opatříme speciální skříň s vnitřní hloubkou 18 cm a se silnými posunovatelnými poličkami. Jako první do skříně uložíme malé krabičky se štítky, číselně seřazené, poté pokračujeme většími krabičkami. Konec poličky necháme prázdný pro nové kusy. Pro negativy 18 x 24 cm, které nejsou tak časté, najdeme jiné místo, anebo je vložíme do stejné skříně, ale podélně. Očíslované diapozitivy řadíme za sebou v krabicích.⁵¹

Ve skupině *Kroje a výšivky* usilujeme v první řadě o čistotu, a proto předměty, které spadají do této kategorie, při vstupu do muzea nejdříve vyčistíme. Kroje dáváme na ramínka a ukládáme do skříně. Nejlepší je otočit části naruby, tím omezíme přístup prachu. Při velkém počtu krojových částí, rozdělíme skříň na patra. Odlišně budeme

⁴⁹ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 38.

⁵⁰ Tamt., s. 39.

postupovat, jestliže se jedná o kožichy a vlněné šaty, ty dostanou vlastní skříň, protože jsou nejvíce napadány moli a je nutné je často větrat. Šněrovačky, klobouky a čepice uložíme do zásuvek v prádelníku. Pro výšivky a prádlo použijeme lepenkové krabice o šířce 47 x 47 cm s výškou 1,5 cm. Vezmeme čtverec z lepenky, dáme ho do krabice a na něj přichytíme špendlíkem plenu. Jedna krabice obsahuje dvě výšivky, jednu lícem nahoru, druhou dolů. Krabici můžeme otevírat z obou stran, takže na výšivky nesažeme a neznečistíme je. Můžeme také využít jednodušší ukládání prostřednictvím papírových obalů. Výšivku připevníme na čtverec z lepenky, ten pak dáme na celulózový papír o velikosti 90 x 126 cm. Papír složíme na způsob psaníčka, napíšeme číslo, popřípadě i obsah. Poté ukládáme nejlépe do krabice, vložíme 10 až 15 obálek. Pro lidový čepec, menší výšivky a textilie použijeme lepenkovou podložku o velikosti 27 x 27 cm. Uložíme do obálky a poté do krabice. Pro stuhy a krajky použijeme menší lepenku.⁵²

Náradí a nástroje můžeme uložit do zásuvek ve starém nábytku. Zásuvky obložíme papírem. Pro uložení můžeme také využít skříň ve skladišti. Použijeme velké krabice, stejný typ jako pro výšivky.⁵³

Keramiku a sklo ukládáme většinou společně. Zbylé předměty můžeme uložit do spodní skříňě misníku, nebo najdeme volná místa ve skladišti. Předměty zabalíme do papíru a roztrídíme do skupin podle druhu. Pokud stavíme talíře na sebe, prokládáme je papírem. Nádoby skladujeme dnem vzhůru, abychom viděli na číslo. Křehké předměty obalíme hedvábným papírem a oštitkujeme.⁵⁴

Nezařaditelné předměty zařadíme do skupiny *Různé*. Ty ukládáme s náradím a nástroji. Více předmětů stejného druhu můžeme ukládat samostatně.⁵⁵

3.7. Lístkový archiv

V této kapitole autor poukazuje na důležitost zaznamenávání nehmotných památek. Tím má na mysli písně, pověsti, zvyky a tradice, které nám poskytují pohled do minulé doby a kulturního života. „*Koná-li se tato práce hned od počátku podle určité*

⁵¹ Tamt., s. 40 – 42.

⁵² LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 44 - 46.

⁵³ Tamt., s. 46.

⁵⁴ Tamt., s. 46 – 47.

⁵⁵ Tamt., s. 47.

normy, vznikne tak příruční lístkový archiv jako neocenitelná pomůcka i doplněk musejní činnosti.“ Na lístky se použije velikost 17 x 21 cm, můžeme přidat i fotografie až 13 x 18 cm, dále ilustrace, výstřižky a revokace z lístkového katalogu. Vypíšeme také příslušnou literaturu a zprávy z místních novin. Základní dělení lístkového archivu je: místopisný, rodopisný a kulturně-historický.⁵⁶

Místopisný archiv je nutné ještě rozdělit na městský a venkovský. Městský archiv rozdělíme podle objektů, ulic, či náměstí, venkovský archiv pak na konkrétní vesnice. Patří sem všechny snímky staveb i jiných objektů z celého kraje, revokace a doplníme literaturou a výstřižky.

V rodopisném archivu shromažďujeme fotografie významných osobností z kraje + výpisky, revokace. Fascikly řadíme podle abecedy.⁵⁷

Kulturně historický archiv dělíme na kulturu města a venkova. Kultura města zahrnuje život a módu, osvětovou činnost (školství, divadlo, hudbu), sport, spolkový život, obchod, řemeslo a dopravu. Do složky venkov patří kroje, umění, zaměstnání, zvyky, píseň, hudba, tanec, pohádky a pověsti. Nezaměřujeme se jen na dobu minulou, ale i na současnost.⁵⁸

3.8. Instalace

Tato kapitola se věnuje popisu metod řádné instalace (tj. vystavovat) a nejčastější chyby. Za největší omyly považuje vystavování jen těch nejvýznamnějších předmětů, vystavování úplně všech předmětů a přílišné střídání materiálu. Vlastivědné muzeum má vystavovat zásadně domácí předměty a poskytovat ucelený a všestranný pohled svých sbírek. Nejdříve si musíme rozvrhnout prostor, který věnujeme každé sbírce, žádná sbírka by neměla být zvýhodňována. Sbírkou dělíme do třech oddílů: všeobecné, městské a venkovské.⁵⁹

Do všeobecného oddílu zařadíme především místní živočichy a přírodniny, prehistorické nálezy a nejvýznamnější historické dokumenty z kraje. Dále sem patří

⁵⁶ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajská musea vlastivědná*, s. 50 - 51

⁵⁷ Tamt., s. 51.

⁵⁸ Tamt., s. 51 – 52.

⁵⁹ Tamt., s. 52 – 53.

tuzemské mince a jejich naleziště. Mince nevystavujeme všechny. Celou sbírku mincí bychom vystavili v případě, že by se jednalo o památku na tuzemského sběratele.⁶⁰

V městském oddílu se soustředíme na životy jednotlivých osob. Zaevidujeme vzhled domů bohatších, ale i chudých lidí, významné exempláře krojů, záznamy z kulturního života především významných rodáků. Dále také záznamy ze zaměstnání, domácí řemesla, živnosti, cechy, místní obchod a průmysl.⁶¹

Oddíl venkovský zahrnuje historické památky, které zobrazují dřívější postavení sedláka, obraz lidových obydlí (půdorysy vesnic, statků, kostelů), bytové interiéry (rozvržení místností a nábytku, nářadí), lidové kroje a výšivky. Také sem patří lidové umění, dokumenty duchovní kultury, zvyky, náboženské památky, lidové léčení, řemesla a zemědělství. Zmíněné předměty vystavíme ve vitrínách, nábytek tvoří samostatnou skupinu.⁶²

Ladislav Lábek zdůrazňuje, že pokud muzeum není schopné vystihnout přesný ráz lidové světnice nebo měšťanského pokoje, nemělo by se do takové instalace vůbec pouštět. Namísto figurín upřednostníme stojany bez hlavy a rukou. Sklo a keramiku nevystavujeme samostatně. Bereme je jako doklad bytového vybavení (vystavíme přímo v nábytku), a nebo jako ukázkou tuzemského řemesla. V druhém případě umístíme do kategorie zaměstnání. Máme-li v kraji významné hrnčířství, můžeme pro ně vyčlenit zvláštní místnost. Dále se autor v textu dostává k instalační technice. Základem je přehledné a vkusné uspořádání. Vysoké vitríny se stejnou výškou a hloubkou umístíme ke zdi, uprostřed jsou vitríny pultové. Dalším bodem je montování předmětů. K upevnění předmětů, jako jsou listiny, rytiny, výšivky atd. použijeme krátké, tenké špendlíky, které předměty neponičí. Pro výstavu drobných předmětů ve skříní zavěsíme tabuli z dřevité lepenky. Kresby, akvarely, rytiny nejdříve zasklíme a až pak dáme do rámu a pověsíme na zeď. Plyšové destičky použijeme pro šperky a cenné předměty. Mince vystavujeme v malých krabičkách bez víka. Máme dvě základní velikosti krabiček. Velikost 43 x 67 cm je vhodná pro menší mince, 65 x 67 cm pak pro toлары a

⁶⁰ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 53 – 54.

⁶¹ Tamt., s. 54.

⁶² Tamt., s. 55.

medaile. Do krabičky přidáme i kartičku z bílého kartonu s informacemi o minci. Existují i jiné způsoby vystavování mincí, ale tento je nejpraktičtější.⁶³

3.9. Štítkování

U štítkování se snažíme o výstižný a detailní popis. Konkrétní sbírce odpovídá místní odborná literatura. Štítky jsou světlé barvy, popisujeme je ručně perem. Označíme vlastníka a opatříme inventárním číslem. Razítko pro knihy nahradíme štítkem, pokud to nelze, použijeme malé razítko na rub titulní strany a nezapomeneme ani na obrazové přílohy. Nejvhodnější jsou gumovatelné štítky o čtyřech základních velikostech, největší rozměr je 25 x 50 mm. Štítky obdélníkového tvaru mají v horní části název muzea, v dolní místo pro číslo. Štítky lepíme na stejná místa podle druhu předmětu. Knihy označujeme na rubu vrchní desky v levém rohu, listiny a tiskopisy vlevo nahoře. Nábytek štítkujeme z vnitřní strany. Zarámované obrazy štítkujeme na levém horním rohu, fotografie též. Řezby značíme na zadní straně podstavce, keramiku a sklo zespoda. U mincí číslujeme nejlépe na kovu, vhodnější je ale číslovat obálky s mincemi. V případě, že nelze štítek nalepit, připevníme ho k předmětu kroucenou bavlnkou. U předmětů vystavených na podložkách, umístíme štítek na podložku.⁶⁴

3.10. Pojištění, dozor, revize, reklama, tiskopisy

Sbírky se pojišťují proti ohni a krádeži. Při pojištění proti požáru jsou nejdůležitější odhadní ceny předmětů, které musí být uvedeny ve smlouvě. Většinou pojišťujeme nejvíce cenné předměty, podle našeho výpisu, který vyhotovíme. Muzea věnují náležitou pozornost ochraně a bezpečnosti muzejních sbírek podle svých možností. Při nezajištění dostatečné bezpečnosti muzejních sbírek může docházet ke krádežím, proto nejvzácnější předměty můžeme uchovávat v trezoru a nahrazovat replikami. Každé muzeum by mělo mít stálého dozorce, který by se staral o bezpečnost, ale i o denní úklid a stírání prachu. Velkou pozornost věnujeme čistotě a pořádku ve sbírkách. Každý měsíc by měl vlastník muzea, tj. obec, zkontrolovat chod hospodaření muzea. Důležité pro každé muzeum je reklama. Zprávy v novinách o nových

⁶³ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 56 – 60.

předmětech, referáty o novinkách, změnách, schůzích muzea, děkovné příspěvky a zveřejnění dárce. Neměli bychom podceňovat ani vzhled vstupenky, ta může také sloužit k reklamě. Na vstupence jsou základní ideje muzea. Muzejní letáky stručně popisují uspořádání muzea. Každé muzeum má také svůj dopisní papír, obálky, ročenky a publikace. Osvědčený formát publikace je 19 x 23 cm, informační materiály by se měly nacházet u vchodu do muzea.⁶⁵

3.11. Závěr

V závěru Lábek objasňuje, že jeho cílem bylo nastínit metody, prostřednictvím nichž bychom došli ke spolehlivé praktické muzeologii a které používá v celém díle. Jako další důležitý aspekt zmiňuje nedostatek finančních prostředků a nedostatečné ohodnocení těch, kteří se o chod muzea starají, ale také lásku a snahu pracovníků muzea o přiblížení života v dávných časech.⁶⁶

⁶⁴ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajská muzea vlastivědná* s. 61 – 63.

⁶⁵ Tamt., s. 63 – 67.

⁶⁶ Tamt., s. 67 – 68.

4. Přehled dnešní praxe podle zákona a právních předpisů

4.1. Muzeum

Problematika muzeí je upravována zákonem 122/2000 Sb. ze dne 7. dubna 2000 o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. Zákon definuje správné zacházení se sbírkami, jejich ochranu, evidenci, inventarizaci, určuje práva a povinnosti vlastníků. Stanovuje veřejné služby, jejich podmínky a sankce v případě porušení zákona. V tomto zákonu se nachází jedna ze základních definic muzea.⁶⁷ „*Muzeem je instituce, která získává a shromažďuje přírodniny a lidské výtvoř pro vědecké a studijní účely, zkoumá prostředí, z něhož jsou přírodniny a lidské výtvoř získávány, z vybraných přírodnin a lidských výtvořů vytváří sbírky, které trvale uchovává, eviduje a odborně zpracovává, umožňuje způsobem zaručujícím rovný přístup všem bez rozdílu jejich využívání a zpřístupňování poskytováním vybraných veřejných služeb, přičemž účelem těchto činností není zpravidla dosažení zisku.*“⁶⁸

Mgr. Jaromír Kouba v *Úvodu do muzeologie* označuje za hlavní úkol muzea seznámit nás s vývojem přírody, společnosti, s uměním a dalšími lidskými činnostmi. Tím muzea napomáhají k vyšší úrovni vzdělání a k výchově společnosti. Na základě nových informací rozvíjí vlastivědnou práci, estetickou výchovu, kulturu atd. Kouba uvádí také základní funkce muzea, což je tvorba a péče o sbírky, jejich vědecké zpracování a seznámení člověka s kulturními hodnotami.⁶⁹

Podle mezinárodní rady muzeí je muzeum instituce, jejímž prvořadým zájmem není docílení zisku. Tato instituce slouží společnosti, k jejímu vzestupu a obohacení, protože ukládá, chrání, zkoumá, zprostředkovává a vystavuje odkaz našich předků. Tyto zmíněné definice mají společný neziskový charakter muzea. Existují ale i taková muzea, která se tímto neřídí, například muzeum Grévin v Paříži. Přesto nemůžeme říci, že by

⁶⁷ Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů*. 7. 4. 2000, §1.

⁶⁸ Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů*. 7. 4. 2000, §2.

⁶⁹ KOUBA, Jaromír. *Úvod do muzeologie*, s. 3 - 5.

snad taková instituce nebyla muzeem, i když zmíněné muzeum není akceptované organizací ICOM.⁷⁰

RNDr. Jiří Žalman nám v knize *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví* zprostředkovává svůj pohled na muzea. Potřeba sbírat, shromažďovat a ukládat předměty vzniká na základě našeho tázání se po věčných otázkách. Jedná se o potřebu, která leží mimo naši vůli, vždy tu byla a bude. Základním cílem muzea je zprostředkování muzeality, tzn. sbírat, ukládat a zprostředkovávat předměty jako svědectví minulých událostí. To nám umožňuje orientovat se ve světě, nabývat nových poznatků a porozumět vývoji přírody a společnosti. Muzea seznamují širokou veřejnost s naší minulostí prostřednictvím vystavených předmětů, poskytují nám určitý pocit pospolitosti s regionem či státem a také se zde mohou seznámit lidé stejného druhu zájmů.⁷¹

4.2. Sbírka

Sbírka je také definovaná zákonem 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a změně některých dalších zákonů. „*Sbírkou muzejní povahy je sbírka, která je ve své celistvosti významná pro prehistorii, historii, umění, literaturu, techniku, přírodní nebo společenské vědy; tvoří jí soubor sbírkových předmětů shromážděných lidskou činností (dále jen "sbírka").*“ Sbírkovým předmětem tedy označujeme movitý nebo nemovitý předmět, popřípadě jejich souhrn. Jedná se buď o přírodninu, nebo lidský výtvor.⁷²

Sbírka se skládá z předmětů, které spolu nějakým způsobem souvisí. Může se jednat o přírodovědný obor, díla konkrétního autora nebo určité časové osy, lidskou činnost, materiál atd. Tyto sbírky lze snadno rozpoznat. Existují ale takové, které odhalí jen člověk s potřebnými informacemi o předmětech, například když se jedná o pozůstalost po nějaké významné osobnosti či území. Sbírky muzejní povahy se organizují za účelem stálého uchování. Muzeum získává předměty koupí nebo dalšími

⁷⁰ DESVALLÉES, André; MAIRESSE, François. *Základní muzeologické pojmy*, s. 40.

⁷¹ ŽALMAN, Jiří. *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví*, s. 15 - 20.

⁷² Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In *Sbírka zákonů*. 7. 4. 2000, §2.

metodami tzn. vlastní sběrovou činností, náhodnými sběry, dary, dědictvím, pozůstalostí, převodem od jiných PO atd.⁷³

Sbírky jsou vždy vytvářeny s určitým záměrem. Velmi důležitý je výběr konkrétních předmětů, které do sbírky začleníme. Selekcce je jedna z nejnáročnějších metod v muzejnictví, protože pokrok jde stále dopředu a poznání a technologie se neustále vyvíjí. Sbírky nám slouží jako prostředek k poznávání světa. Nejdůležitější je si uvědomit, že se vždycky díváme na sbírku jako celek, a proto jí také označujeme jako věc hromadnou.⁷⁴

O sbírky se stará především kurátor. Kurátor sbírky vytváří, zpracovává podklady, vybírá nové předměty, vyměňuje, vyřazuje z evidence a zprostředkovává sběr předmětů. Stará se o dokumentaci sbírkových předmětů i o různé materiály související se sbírkou. Shromažďuje informace o vývoji své sbírky a využívá také informací předešlých kurátorů. Musí mít znalosti o sbírkách podobného charakteru, původu, nabytí předmětu, metodiky sběru, orientuje se v prodeji a nákupu muzejních předmětů, třídí, uchovává sbírky a je obeznámen s právními předpisy. Na práci ohledně sbírek se dále podílí ředitel, vedoucí pracovníci řízení sbírek, poradní sbor pro sbírky, preparátoři, restaurátoři a konzervátoři.⁷⁵

4.3. Centrální evidence sbírek (CES)

Centrální evidence sbírek je veřejně přístupná databáze sbírek, kterou vypracovává ministerstvo kultury. V evidenci jsou zapsána všechna muzea a galerie se sbírkami, které vlastní Česká republika nebo územně samosprávný celek, popřípadě sbírky, které byly přidány na individuální návrh vlastníka a byly schváleny. CES zahrnuje také informace o muzejních oborech a sbírky, které mají právo na dotace.⁷⁶ Jestliže sbírku vlastní fyzická nebo právnická osoba, informace o sbírkách lze veřejně sdělit jen se souhlasem majitele. O zapsání sbírky, kterou nevlastní ČR nebo územně

⁷³ ŽALMAN, Jiří. *Příručka muzejníková I*, s. 23 - 24.

⁷⁴ ŽALMAN, Jiří. *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví*, s. 21 - 26.

⁷⁵ Metodický pokyn č. j. 14.639/2002 k provádění některých činností souvisejících s tvorbou sbírek, péči o sbírky a vývozem sbírkových předmětů do zahraničí. s. 3 - 5.

samosprávný celek rozhoduje rada centrální evidence. Informace o sbírce zahrnují její název, charakteristiku, soupis sbírkových předmětů, místo uložení, vlastníka sbírky, správce sbírky, kód sbírky a datum zápisu. Archiválie mají specifické označení v centrální evidenci. Sbíрка může být vyřazena z centrální evidence hned z několika důvodů. V případě, že již nesplňuje charakteristiku sbírky muzejní povahy nebo byla z větší části poničena a narušila se tím tak její celistvost. Dále také jestliže byla převedena pod jinou sbírku, nebo sám vlastník požádal o její vyřazení. Poslední bod se netýká České republiky a územně samosprávných celků.⁷⁷

4.4. Vlastní evidence sbírek

Sbírkovou evidenci máme dvoustupňovou, tzn. chronologickou a systematickou. Pomocí chronologické evidence získaný předmět začleňujeme do sbírky tím, že předmět zapíšeme do přírůstkové knihy a přidělíme mu evidenční neboli přírůstkové číslo. Tento zápis nazýváme evidenční záznam.⁷⁸ Evidenční záznam obsahuje název a základní popis daného předmětu, původ předmětu, způsob nabytí předmětu a datum, informace o stavu předmětu a evidenční (přírůstkové) číslo.⁷⁹ Muzeum má povinnost evidenční číslo předmětu nahlásit do centrální evidence sbírek. Předmět se stává součástí sbírky až ve chvíli, kdy CES oznámí, že číslo bylo zapsáno. Účelem tohoto druhu evidence je potvrzení přenosu povinností na muzeum.

Systematická evidence neboli katalogizace má zcela jiný účel. Jejím úkolem je dávat dohromady předměty, které spolu logicky souvisejí. Tímto vzniká odborný katalog, od tohoto termínu je také odvozen název katalogizace. K systematické evidenci musí dojít nejpozději do tří let od potvrzení zapsání přírůstkového čísla do CES. Tento časový interval slouží k rozboru předmětu a získání dalších informací o něm. V této evidenci používáme autentizovanou inventární knihu, anebo autentizovanou

⁷⁶ MINISTERSTVO KULTURY, *Centrální evidence sbírek muzejní povahy* [online]. [cit. 2017-3-15]. Dostupné z: <<http://www.cesonline.cz/>>.

⁷⁷ Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbíрка zákonů*. 7. 4. 2000. §6.

⁷⁸ ŽALMAN, Jiří. *Proč je evidence sbírkových předmětů dvoustupňová a jaký je vlastně její smysl* [online]. [cit. 2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuzeum.cz/sprava-sbirek/>>.

⁷⁹ ŽALMAN, Jiří. *Příručka muzejníková I*. s. 31.

katalogizační kartu. Evidenční záznam obsahuje stejné údaje, které jsme uvedli v chronologické evidenci, navíc je tu ale inventární číslo. Inventární číslo musí být ale taktéž zapsáno do přírůstkové knihy. Inventární číslo pak nahradí přírůstkové číslo v CES. V případě, že předmět zapíšeme do systematické evidence do půl roku po chronologické evidenci, může být zapsáno do CES rovnou číslo inventární. Musíme být ale schopni dokázat i to, že je předmět zapsaný v chronologické evidenci a má přírůstkové číslo. Záznamy v systematické evidenci mohou být změněny, v chronologické nikoliv, pouze doplněny.⁸⁰

Evidence sbírek slouží k identifikaci předmětu a podává nám o něm zásadní informace. Podle ní se vypracovávají katalogy sbírek a napomáhá k ochraně sbírek.

Nestačí mít evidenci jen v elektronické podobě, všechny záznamy musí být uloženy i v papírové podobě. V řádně vedené evidenci předměty bez problému identifikujeme a vyhledáme. Předměty jsou označeny evidenčními čísly, která se dají se bez problému přečíst a my jsme si jisti pravostí evidence. V evidenci nemusíme uvádět informace o uložení předmětu z důvodu časté manipulace a přesouvání, bez tohoto údaje je ale často těžké předmět vyhledat. Tento problém se dá vyřešit více způsoby, například, že poznámku o uložení napíšeme na papír obyčejnou tužkou, kterou v případě změny jednoduše vymažeme a přepíšeme. Pro snadné vyhledávání předmětů uvádíme přesné informace, změny uložení, přemístění, udržujeme v depozitáři pořádek, máme řádně označené místnosti, regály, skříně atd. Důležitá je pravost záznamů. V případě, že vedeme záznamy v přírůstkové nebo inventární knize, každou stránku očíslováme a uvedeme, kolik má kniha celkem stránek. Zápis doplníme úředním razítkem správce sbírky a podpisem statutárního zástupce muzea. V případě, že některý předmět vyřazujeme, musí být k dohledání i doklad, kterým bylo vyřazeno evidenční číslo z centrální evidence sbírek.⁸¹

⁸⁰ ŽALMAN, Jiří. *Proč je evidence sbírkových předmětů dvoustupňová a jaký je vlastně její smysl* [online]. [cit.2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuseum.cz/sprava-sbirek/>>.

⁸¹ *Metodický pokyn č. j. 4688/2007 k zajištění průkaznosti evidence sbírkových předmětů a stanovení režimu zacházení se sbírkou v muzeích a galeriích spravujících sbírky ve vlastnictví státu a územně samosprávných celků.* s. 1 - 4.

4.5. Inventarizace

Při inventarizaci provádíme kontrolu, při které zjišťujeme, jestli sbírkový předmět souhlasí se svým evidenčním záznamem. V rámci inventarizace se zjišťuje také stav předmětu, tzn. není-li nějakým způsobem poškozený a zda se uchovává na vhodném místě a ve vyhovujícím prostředí. Každý rok by mělo být zinventarizováno nejméně 5 % movitých předmětů ze sbírky, do 10 let musí být sbírka zinventarizována celá. V případě, že má muzeum přes pět set tisíc movitých věcí může být sbírka zinventarizována až do 15 let.⁸² O každé inventarizaci spravujeme záznamy.

Máme dva druhy inventarizace: periodickou a mimořádnou. U periodické, která se provádí každý rok, musíme dbát na soustavnost a na to, aby byla celá sbírka v určitém časovém intervalu zinventarizována, jinak inventarizace ztrácí smysl. Inventarizaci často znesnadňuje chaotické uspořádání sbírkových předmětů, špatná evidence sbírek a častá inventarizace u sbírek, u kterých to jde snadněji, i když jsou mnohdy méně důležité. Inventarizaci nám velmi usnadní řádná evidence sbírek, rozdělení na podsbírký a systematické ukládání předmětů. Mimořádnou inventarizaci provádí ministerstvo kultury.⁸³

Mimořádná inventarizace se provádí v případě, že byly ukradeny některé sbírkové předměty, při stěhování sbírky, došlo-li k poškození sbírky bez cizího zavinění a nebyla-li uskutečněna každoroční inventarizace.⁸⁴

Inventarizační komise zajišťuje inventuru. Skládá se ze tří členů, které vybírá vlastník sbírky u mimořádné inventarizace členy určí ministerstvo. Komise vyhotoví zápis o průběhu inventarizace, který odevzdá vlastníkovu sbírky nebo ministerstvu, podle toho o jakou inventarizaci se jedná. Konečný zápis obsahuje seznam sbírek, u nichž byla inventura provedena a zjištěné nesrovnalosti, které musí vlastník sbírky napravit. Vykonání inventarizace s datem zapíšeme do evidenční knihy. Vlastník má každoroční povinnost oznámit výsledky inventarizace ministerstvu.⁸⁵

⁸² ŽALMAN, Jiří. *Příručka muzejníková I*, s. 55 - 56.

⁸³ ŽALMAN, Jiří. *Příručka muzejníková I*, s. 55 - 58.

⁸⁴⁸⁴ VYHLÁŠKA ministerstva kultury 275/2000 ze dne 28. července 2000, kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb. o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. s. 3835.

⁸⁵ Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 7. 4. 2000. § 12.

4.6. Uchovávání předmětů & Ochrana

Velmi důležitou roli představují depozitáře, ve kterých je uskladněna převládající část sbírkových předmětů. V dnešní době máme mnohem vyspělejší technologie, a tudíž jsou některé depozitáře vybavené klimatizací, posuvnými regály a někdy dokonce i zařízeními regulujícími vlhkost, teplotu atd. Není jich však mnoho a i bez těchto moderních způsobů můžeme dosáhnout správného uložení předmětů a jejich ochrany.⁸⁶ Nezáleží na tom, zda má muzeum nejmodernější vybavení nebo se jedná o malé či velké muzeum. Podstatná je vždy optimální péče o sbírky, protože i při tom nejmodernějším vybavení může docházet ke špatnému nakládání s předměty. Jedna z častých chyb, která muzea dělají, je výmluva na rekonstrukci: depozitář má být zrekonstruován, a proto jsou předměty uloženy v nevhodných podmínkách. Rekonstrukce se ale může prodloužit nebo k ní vůbec nemusí dojít a předměty chátrají. Dále může být předmět poničen špatnou manipulací, nevhodným skladováním atd. Následně je ze sbírky vyřazen, protože pro sbírku ztratil hodnotu. Musíme také zohlednit vystavené předměty v expozicích. I zde je nezbytné zaručit předmětům vhodné podmínky, především pokud se jedná o stálé expozice, tzn. ochranu před světlem, prachem, teplem, vlhkostí, hmyzem atd. Kromě zabezpečení budovy a místností je nutné vypracovat řád, který určí přesné zacházení se sbírkou a jejími předměty. V případě zapůjčování předmětů za ně stále ručí správce dané sbírky, proto musí být uložení a ochrana předmětů stanovena ve smlouvě.⁸⁷

Majitel sbírek zapsaných v centrální evidenci má určité závazky, které musí plnit. Musí sbírky zabezpečit proti zlodějům, ale i před poškozením nepříznivými vlivy prostředí, v němž jsou předměty uloženy (vlhko, teplo, atd.). Musí se postarat o preparaci, konzervování a restaurování a vést řádnou evidenci předmětů. Dále je třeba uchovávat sbírku ve stejném stavu, v jakém byla zaevidována do centrální evidence. Toto se netýká vyřazených předmětů a nových přírůstků. Majitel je povinen sbírky zpřístupnit veřejnosti, ať už se jedná o využití z hlediska studia nebo vědy. Vystavuje a zapůjčuje. Musí vytvořit řád nakládání se sbírkou a kontrolovat jeho dodržování,

⁸⁶ ŽALMAN, Jiří. *Má hlava je muzeum aneb Dupání lehkou nohou v muzeologii*, s. 35.

⁸⁷ ŽALMAN, Jiří. *Obecné zásady ukládání a ochrany sbírkových předmětů v depozitářích a ve stálých expozicích* [online]. [cit.2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuseum.cz/sprava-sbirek/>>.

realizovat každoroční a mimořádnou inventarizaci. V případě, že jsou předměty neupotřebitelné nebo přebytečné, vyřadit je ze sbírky. Vést pravdivé záznamy o stavu předmětů totožné s tím, co uvedl v centrální evidenci. Je povinen umožnit ministerstvu kontrolu a umístit značku na budovu, aby byla chráněna v případě válečného střetu. Nesmí vlastnictví převést, aniž by informoval o tom, že je sbírka zapsána v CES. Má povinnost informovat ministerstvo o zničení nebo krádeži sbírky, na což má 30ti denní lhůtu. Počítá se ode dne zjištění události a je povinen poskytnout policii potřebné informace na dopadení pachatele.⁸⁸

4.7. ICOM & Profesní etický kodex

Pokud hovoříme o muzeích, nesmíme zapomenout zmínit ICOM (International Council of Museums). Společnost byla založena v roce 1946 a sídlí v Paříži. Hlavním úkolem ICOM je pomoc muzeím a jejím pracovníkům při jejich práci, tzn. ochraně sbírek, zajištění vyšší odbornosti pracovníků, finanční podpory, zprostředkovávání a výměně informací, spolupráce atd. Na založení se podílelo i Československo a od roku 1994 má i Česká republika vlastní výbor ICOM.⁸⁹

V roce 1986 vznikl Profesní etický kodex ICOM pro muzea, v roce 2001 byl upraven, v roce 2004 byla provedena revize a zveřejněna jeho konečná podoba. Kodex obsahuje osm základních tezí, které definují normy a chování muzeí a jejich pracovníků.

„Muzea zajišťují ochranu, dokumentaci a propagaci přírodního a kulturního dědictví lidstva“ Tzn., že muzea musí mít zakladací listinu, která definuje jejich práva a povinnosti, jsou povinna si opatřit vyhovující prostory, zajistit sbírky proti krádežím, vnějším vlivům i lidskému faktoru, zajistit bezpečnost, vybírat kvalifikované zaměstnance, obstarat finanční prostředky pro rozvoj muzea atd.

„Muzea, která spravují sbírky, je uchovávají v zájmu společnosti a jejího rozvoje.“ Sbírkám mají ze zákona specifické postavení a jsou jím chráněny. Muzea při přijímání předmětů si musí být jista původem předmětu, tedy musí existovat náležitý

⁸⁸ Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 7. 4. 2000. §9.

⁸⁹ MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ. *ICOM* [online]. [cit.2017-5-3]. Dostupné z: <<http://network.icom.museum/icom-czech>>.

dokument. Pro získání předmětu nesmí být porušena žádná památka. V případě přijetí částí lidského těla a předmětů s duchovní hodnotou musí pracovníci projevit profesionalitu a náležitý respekt. U biologických, geologických, botanických a zoologických expozic nesmí být porušeny žádné zákony ani mezinárodní úmluvy o ochraně přírodních druhů. Sbírkky můžeme vyřadit v případě, že o nich máme všechny informace a je k tomu dobrý důvod. Uchováváme informace i o dalším nakládání s vyřazenými sbírkami, které mohou být například přemístěny do jiného muzea. Sbírkky se nesmí vyřazovat za účelem obohacování se, získané peníze musí být využity pro další sbírkky. Dokumentace probíhá podle jasně stanovených pravidel, musí obsahovat určení předmětu, původ, stav a místo uložení, popřípadě informace o přemístění. Informace ukládáme do elektronické databáze. Sbírkka musí být zajištěna i proti hrozbě válečného konfliktu. V případě, že jsou informace o sbírkách veřejně přístupné, chráníme soukromé a citlivé informace. Pracovníci jsou povinni předměty konzervovat a restaurovat, aby se stav předmětu nezhoršoval. Je nutné vést o této práci záznamy. Důležitá je i preventivní konzervace, abychom se ujistili, že je místo uložení předmětu je nezávadné.

„Muzea uchovávají významná svědectví za účelem získání a prohloubení vědomostí.“ Každé muzeum musí mít přesně určený smysl a důležitost sbírek, musí být přístupné všem a poskytovat informace s výjimkou soukromých a citlivých informací. Při sběru předmětů v dané lokalitě nesmí být porušena žádná vědecká, národní a mezinárodní nařízení. Podmínkou k uskutečnění terénního sběru je respektování tamních obyvatel, přírody a kultury.

„Muzea přispívají k poznání, porozumění a využití přírodního a kulturního dědictví.“ Výstavy a expozice musí odpovídat záměrům muzea. Všechny informace podávané muzei musí být vědecky doložitelné. Lidské ostatky a předměty s kulturní hodnotou musí být vystavovány profesionálně a s respektem. V případě, že jsou vyjádřeny stížnosti proti vystavování předmětů tohoto druhu určitou skupinou, musí muzeum postupovat přesně dle svých stanov pro tyto případy určených. Předměty, u kterých neznáme původ, nevystavujeme. Jestliže muzea vlastní kopie sbírkových předmětů, musí takto být i označeny, nezaměňujeme s originálem.

„Muzejní sbírky poskytují možnosti dalšího využití pro veřejnost.“ Pokud muzeum zjistí, že předměty nemají legální původ, musí být nejdříve informovány odpovědné orgány. Kvůli pojištění sbírek je muzeum musí ocenit, při obdržení nového předmětu je třeba povolat nezávislého znalce.

„Muzea úzce spolupracují s komunitami, z nichž jejich sbírky pocházejí, a rovněž s komunitami, kterým slouží.“ Muzea spolupracují s ostatními muzei a dalšími kulturními subjekty, vyměňují si informace a zkušenosti. Muzea musí být připravena i na možnost navrácení předmětů do země původu, což podléhá přísným pravidlům. Totéž platí i pro restituce. Muzea nesmí získávat předměty ze zemí, které jsou okupované. Muzea při spolupráci s dosud žijícími společenstvími nebo jejich odkazem musí mít mezi sebou jasně stanovená pravidla. Muzea nesmí porušovat zájmy společenství a aktivně se podílejí na podpoře pomocných spolků

„Muzea se při své činnosti řídí zákonnými normami.“ Muzea jsou povinna dodržovat právní pořádek a národní i místní vyhlášky. Stejně tak musí dodržovat zákony jiných států, v případě, že se vztahují k nějakému druhu jejich práce.

„Muzea jednají profesionálně.“ Pracovníci muzea se musí řídit právním pořádkem a stanovenými pravidly muzea. Pokud se zaměstnanci domnívají, že muzeum jedná proti vlastnímu zájmu nebo etice, mohou vyjádřit svůj nesouhlas. Zaměstnanci mají povinnost dodržovat etické zásady, kodex ICOM a další pravidla. Samozřejmostí je ochrana důvěrných informací, to se týká i zabezpečení muzea. Tyto informace jsou však zaměstnanci muzea povinni sdělit policejním složkám při vyšetřování trestné činnosti. Zaměstnanci musí být odborně způsobilí a komunikativní. Jestliže zaměstnanec nemůže vyřešit daný problém, obrátí se na pracovníka s vyšší kompetencí. U zaměstnanců nesmí dojít ke střetu zájmů v soukromé a profesní oblasti, muzeum má vždy přednost. Zaměstnanci nesmí zprostředkovávat obchod s muzejními exponáty za účelem vlastního obohacení. Zaměstnancům je zakázáno přijímat dary při aukci, které by vedly k jejímu ovlivnění. Muzeím není dovoleno užívat symbolů ICOM pro jakoukoliv reklamu své činnosti.

Na tomto kodexu můžeme kromě již dříve zmíněných informací vidět další povinnosti, kterými se musí zaměstnanci muzea řídit.⁹⁰

⁹⁰ MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ. *Profesní etický kodex ICOM pro muzea* [online]. 4. 11. 1986, 8. 10. 2004, [cit.2017-5-3]. Dostupné z: <http://www.mzm.cz/fileadmin/user_upload/dokumenty_mzm/eticky_kodex_ICOM.pdf>.

5. Porovnání Lábkových metod se současnými metodami

Než se pustíme do porovnávání Lábkových metod s těmi dnešními, musíme si nejprve přiblížit Lábkovu dobu. První polovina 20. století byla velmi nepříznivá pro muzeologii. Pro muzea chyběly finanční prostředky, vzdělání odborníci, dokumentátoři, restaurátoři atd. Již pominula doba, kdy se hodně lidí zajímalo o zakládání a správu vlastivědných muzeí, zbývalo jen pár zainteresovaných lidí. Lábkovo dílo poznamenala první i druhá světová válka. V první světové válce byl odvelen na vojnu a ve druhé světové válce zbaven své funkce ředitele Národopisného muzea Plzeňska. Ani jedna z těchto událostí ho ale nepřinutila upustit od svého cíle.⁹¹

V roce 1926 přednášel na téma českého muzejnictví v Národopisné společnosti československé. Jeho proslov měl značný úspěch a téhož roku bylo pro pracovníky muzeí zorganizováno školení jak instruktážní, tak národopisné. O rok později vyšel Lábkův *Nástin praktické museologie pro krajinská muzea vlastivědná*.

Dílo je podrobně rozebrané ve druhé části této práce. Jedná se o dílo s praktickými radami pro muzejníky, které značně předběhlo svou dobu a posloužilo jako neocenitelný manuál při tehdejší muzejní práci. Hlavním záměrem Lábka bylo zvýšení vědecké úrovně tohoto druhu muzeí, tedy dnešních regionálních muzeí.⁹²

Zde už se dostáváme ke konkrétním rozdílům mezi Lábkovou a dnešní dobou. Velká změna je v evidenci předmětů. Dříve se předmět stal součástí muzejní sbírky ve chvíli, kdy byl zapsán do inventární knihy.⁹³ Stručné informace o předmětech se zaznamenávaly do zvláštního vědeckého lístkového katalogu. Předměty v něm byly řazeny číselně za sebou. Podle materiálu se předměty rozříd'ovaly v lístkovém katalogu, kam se zapisovaly podrobnější informace. Popis obsahoval název, formu, výzdobu a další podrobnosti. Ladislav Lábek vytvořil také čtyři základní formuláře - katalogizaci knih, věcnou sbírku, numismatickou sbírku a fotografický archiv. Do těchto formulářů se předměty zapisovaly podle charakteru.⁹⁴ Dnes máme dvoustupňovou evidenci sbírek. Nejdříve předmět zaznamenáme do chronologické evidence, tzn. zapíšeme ho do

⁹¹ KUNZ, Ludvík. *Muzeologické dílo Ladislava Lábka*. s. 61.

⁹² Tamt., s. 61 - 62.

⁹³ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská muzea vlastivědná*. s. 12.

⁹⁴ Tamt., s. 12 - 15.

přírůstkové knihy a přidělíme mu přírůstkové číslo. Přírůstkové číslo pak zašleme do centrální evidence sbírek, aby bylo zařazeno. Předmět se stává sbírkovým v momentě, kdy je číslo zařazeno do centrální evidence sbírek. Ve druhém stupni - systematické evidence předmět zapíšeme do inventární knihy. Tato evidence spojuje dohromady předměty, které spolu logicky souvisejí.⁹⁵

Současná inventarizace se zásadně liší od Lábkova pojetí, protože tento pojem zcela změnil význam. Ladislav Lábek inventarizaci označoval zaznamenávání předmětů do inventární knihy.⁹⁶ Pokud míníme dnešní inventarizaci, máme na mysli vykonávání inventury, tedy inspekci sbírek. Ta má za úkol zjistit, zda sbírkový předmět odpovídá svému evidenčnímu záznamu, a také je-li předmět uchováván ve vyhovujících podmínkách. Periodickou inventarizaci provádíme každý rok. Každé muzeum musí mít do 10 let zinventarizovanou celou sbírku. V případě, že muzeum vlastní více jak pět set tisíc movitých předmětů, má inventarizační lhůtu delší o 5 let. Mimořádná inventarizace se provádí například z důvodu odcizení sbírkových předmětů z muzea.⁹⁷

U ukládání předmětů Lábek zdůrazňuje význam skladiště a správného uložení předmětů. Předměty by neměly být vystavovány ve starém nábytku. Měly by být chráněny před prachem, hmyzem, vlhkem, teplem, ani by neměly strádat ve sklepech, nebo na půdě. K ochraně předmětů uvádí povinnost mít založené pojištění proti požáru a krádeži, zajištění potřebného dozoru a zabezpečení místností.⁹⁸ Takové zásady platí samozřejmě i dnes, jen technologie pokročila směrem kupředu, a tak máme k dispozici deponitáře s klimatizací, posuvnými regály, zařízeními regulující vlhkost, teplotu atd. Moderní vybavení ale nezaručuje náležité zacházení se sbírkovými předměty, zato je vždy odpovědný správce sbírky, a proto by měl být stanoven režim pro zacházení se sbírkou, podle kterého se bude pracovat.⁹⁹ V dnešní době už také existují různé

⁹⁵ ŽALMAN, Jiří. *Proč je evidence sbírkových předmětů dvoustupňová a jaký je vlastně její smysl* [online]. [cit.2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuseum.cz/sprava-sbirek/>>.

⁹⁶ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*. s. 12.

⁹⁷ ŽALMAN, Jiří. *Příručka muzejníková I*, s. 55 - 58.

⁹⁸ LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*, s. 32 - 49.

⁹⁹ ŽALMAN, Jiří. *Obecné zásady ukládání a ochrany sbírkových předmětů v deponitářích a ve stálých expozicích* [online]. [cit.2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuseum.cz/sprava-sbirek/>>.

organizace, které muzeím pomáhají, například již zmíněný ICOM (International council of Museums).¹⁰⁰

¹⁰⁰ MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ. *ICOM* [online]. [cit.2017-5-3]. Dostupné z: <<http://network.icom.museum/icom-czech>>.

6. Závěr

Ladislav Lábek – vlastenec, sběratel, muzejník, milovník Plzně, zakladatel a ředitel Národopisného muzea Plzeňska je nepochybně jednou z největších plzeňských osobností 20. století. pro svoje zásluhy v plzeňském kulturním životě. Byl to velmi skromný člověk, který vždy nabídl pomoc, když bylo potřeba. Své práci zasvětil celý svůj život, snažil se o šíření vědeckých poznatků v širších vrstvách společnosti. Jeho největší přínosem do muzejnictví bylo založení Národopisného muzea Plzeňska, které má jedny z nejpřehledněji zpracovaných sbírek v České republice. Jako jeden z mála se zajímal o všechny vrstvy společnosti a proto má jeho odkaz takovou hodnotu. V Nástinu praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná sestavil systematický návod, jak se v nepříliš vyhovujících podmínkách starat o provoz muzea, což bylo pro tehdejší zachování muzejních předmětů rozhodující. Lábkovy metody by se ve své podstatě daly aplikovat i v současné době, ale byly zjednodušeny a jsou uplatňovány s novými technologiemi, jako je internet, počítačové systémy atd. Velký důraz kladl především na evidenci předmětů a snažil se o nich získat maximum informací, protože bez podrobných informací ztrácí předměty svou hodnotu, ať už uměleckou či historickou. Ladislav Lábek práci pro muzeum a společnost pokládal za své životní poslání a splnění svých dětských snů.

7. Seznam použité literatury a pramenů

1. BĚLOHLÁVEK, Miloslav; HOSTIČKOVÁ, Anna; PAICHL, Přemysl. *Plzeňské medailony*. 1. vyd. Plzeň: Karel Veselý, 2004. 119 s. ISBN 80-86334-01-5.
2. BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Význam Ladislava Lábka v plzeňské kulturní historii. In *Sborník Západočeského muzea – Historie 7*. Plzeň, 1998, s. 65-73. ISBN 80-7247-031-0.
3. BĚLOHLÁVEK, Miloslav. Vzpomínka na Ladislava Lábka. In *Minulosti Západočeského kraje 18*. Plzeň. 1982, s. 275-277.
4. DESVALLÉES, André; MAIRESSE, François. *Základní muzeologické pojmy*. 1. vyd. Brno: Technické muzeum v Brně, 2011. 64 s. ISBN 978-80-86413-79-2.
5. DOMANICKÁ, Jana. Z Národopisného muzea Plzeňska (I.): Kroužek přátel starožitností pro Plzeň a okolí. *Vítaný host*. Plzeň: Region all, 2016, 11(1), 40.
6. KOUBA, Jaromír. *Úvod do muzeologie*. 1. vyd. Česko: státní nakladatelství, 1998. 62 s.
7. KUNZ, Ludvík. Muzeologické dílo Ladislava Lábka 1915 – 1963. In *Sborník Západočeského muzea – Historie 7*. Plzeň, 1998, s. 61-63. ISBN 80-7247-031-0.
8. LÁBEK, Ladislav. *Nástin praktické museologie pro krajinská musea vlastivědná*. 1. vyd. Praha: Národopisná společnost československá, 1927. 71 s.
9. LÁBEK, Ladislav. *Stručný popis sbírek*. 1. vyd. Plzeň: Společnost pro národopis a ochranu památek v Plzni, 1936. 75 s.
10. PREISS, Pavel. Pětasedmdesátiny Ladislava Lábka. In *Časopis Národního muzea, oddíl věd společenských 126*, 1957. s 76 - 78.
11. ŽALMAN, Jiří. *Kapesní průvodce po muzeu a muzejnictví: (fiktivní rozhovor Jiřího Žalmana s muzejní elévkou)*. 1. vyd. Praha: Národní muzeum, 2016. 247 s. ISBN 978-80-7036-504-5.
12. ŽALMAN, Jiří. *Má hlava je muzeum aneb Dupání lehkou nohou v muzeologii*. 1. vyd. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2004. 63 s. ISBN 80-86611-10-8.
13. ŽALMAN, Jiří. *Příručka muzejníková I*. 2. vyd. Praha: Asociace muzeí a galerií České republiky, 2010. 75 s. ISBN 978-80-86611-41-9.

Právní předpisy

1. Metodický pokyn č. j. 14.639/2002 k provádění některých činností souvisejících s tvorbou sbírek, péči o sbírky a vývozem sbírkových předmětů do zahraničí. In: *Sbírka zákonů*. 14. 10. 2002.
2. Metodický pokyn č. j. 4688/2007 k zajištění průkaznosti evidence sbírkových předmětů a stanovení režimu zacházení se sbírkou v muzeích a galeriích spravujících sbírky ve vlastnictví státu a územních samosprávných celků. In: *Sbírka zákonů*. 28.3.2007.
3. Vyhláška ministerstva kultury 275/2000 ze dne 28. července 2000, kterou se provádí zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 28.7. 2000.
4. Zákon č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů. In: *Sbírka zákonů*. 7. 4. 2000.

Internetové zdroje

1. MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ. *ICOM* [online]. [cit.2017-5-3]. Dostupné z: <<http://network.icom.museum/icom-czech>>.
2. MEZINÁRODNÍ RADA MUZEÍ. *Profesní etický kodex ICOM pro muzea* [online]. 4.11. 1986, 8. 10. 2004, [cit.2017-5-3]. Dostupné z: <http://www.czmuseums.cz/UserFiles/file/2016/Deni%20v%20oboru/eticky_kodex_ICOM.pdf>.
3. MINISTERSTVO KULTURY. *Centrální evidence sbírek muzejní povahy* [online]. [cit. 2017-3-15]. Dostupné z: <<http://www.cesonline.cz/>>.
4. ŽALMAN, Jiří. *Obecné zásady ukládání a ochrany sbírkových předmětů v depozitářích a ve stálých expozicích* [online]. [cit.2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuseum.cz/sprava-sbirek/>>.
5. ŽALMAN, Jiří. *Proč je evidence sbírkových předmětů dvoustupňová a jaký je vlastně její smysl* [online]. [cit.2017-2-5]. Dostupné z: <<http://www.emuseum.cz/sprava-sbirek/>>.

Archivní prameny

1. Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33026, 32e68, Můj život I.
2. Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33027, 32e69, Můj život II.
3. Archiv města Plzně, Fond Ladislav Lábek, 33028, 32e70, Můj život III.

8. Resumé

My bachelor's work concerns Ladislav Labek and his museum activities.

First part summarizes the life of Ladislav Labek. This chapter focuses mainly at those parts of his life which influenced his interest in museum things. There are especially examined his activities as exhibitions, lectures, magazines, articles, Antiquities Supporters' Club, Ethnographic Museum of Pilsen Region, and his most significant work "The Outline of Practical museology for regional museums of national history". Apart from this, there are described his hardship which he experienced during World Wars I and II.

Second part concentrates on analysis of the work mentioned above, in which Labek tried to determine the methods that could lead to the practical museology. In this work he deals with buildings suitable for museums, number and allocation of the rooms, appropriate furniture, the importance of inventorying and cataloguing, depositing of items, displaying, labeling, insurance, supervision, inspection, promotion, printed matter.

Third part looks into the contemporary museum management. The museum and gallery issues are administrated by Act No 122 / 2000 Coll. from 7 April 2000 about the preservation of collections of museum character and about changing some other Acts. This chapter introduces basic terms as museum, collection, central register of collections, register itself, inventorying, preservation of items, their conservation and ICOM.

The final part deals with essential differences between Labek's methods and methods of contemporary museum management.